

אליעזר בן יהודה וניהול הידע היהודי והישראלי

דוד לביא
אוניברסיטת פאריס

ניהול הידע הישראלי מתבסס ברובו על השפה העברית. אליעזר בן יהודה, המזוהה עם החייאת השפה העברית, הפעיל פרקטיקות מודרניות לשעתן של ניהול ידע, באמצעותן ניהל את ההון התרבותי היהודי וחילץ ממנו גופי ידע המתאימים לרוח הלאומית הציונית, המהווה את תשתיתה של התרבות הישראלית. ניהול הידע של בן יהודה התבטא במישורים רבים: מילונאות, חינוך, עיתונאות, מחזאות, יסוד אגודות העוסקות בהכוננת ניהול הידע כוועד הלשון (שהפך להיות האקדמיה ללשון עברית) ועוד.

בן יהודה רמז במבוא למילונו (בן יהודה, 1948) כי ביצע בחינה מחודשת של משמעויות למלים השונות: "והנה כבר אמרתי, שכל מה שהתעמקתי יותר בחקירת המלים של לשוננו, ראיתי כי עלי להביא כמעט את כלן בכור מבחן חדש כדי לעמד על משמען בודאות גמורה". כאשר בן יהודה מדבר על "כור מבחן חדש" לכמעט כל המלים בעברית, הוא מתווה קו דקונסטרוקטיבי רדיקלי של סופיות ושל התחלה חדשה. מבחן פרטני לכמעט כל מילה, שנובע מאי-אמון בכושרה של העברית לשמש כלי אקטואלי בשירות הלאומיות. תהליך זה תוצאתו הרס מתוחכם ובניה שיטתית, נישול נחוש ואימוץ עקבי, הדרה מונחת-תועלתנות אידיאולוגית וקירוב מבוקר. הארכיב ממית ומחיה מחדש. ב"מחלת ארכיב" (Derrida, 1995) כותב ז'אק דרידה: כי הארכיב נעשה אפשרי דרך יצר המוות, התוקפנות וההרס, כלומר הן דרך הסופיות והן דרך הנישול הקדמוניים".

מילון בן יהודה ויתר מפעליו הלשוניים והציבוריים של בן יהודה מבצעים הבניה של לאומיות באמצעות בניית ארכיב הכולל את כל ה"הון התרבותי" (כמשמעו אצל פייר בורדיה, Bourdieu 1981). פרויקט רב משמעות לתרבות העברית כמילון בן יהודה מדגים את הארכוב של מושגי ההון התרבותי היהודי המביא לייצור "הון תרבותי מחופצן" (בורדיה) חדש (כתבים של תרבות עברית קאנונית) המותירים מאחור כבלתי רלוונטיים לתרבות החדשה הנבנית את "ההון המחופצן" הקודם (ספרות תורנית יהודית) תוך שימוש סלקטיבי במערך ההון התרבותי החדש ברכיבי ההון התרבותי וההון הסימבולי (Bourdieu 1981) הקדום. ברירת המושגים והאלמנטים מתבצעת על פי ערכם הפוטנציאלי לתרום בכינון מושגי של הלאומיות העברית וכן על פי יכולתם להניע את קהל היעד להשתלב בפרויקט הלאומיות.